

Swoboda wypowiedzi w prawie konstytucyjnym RP

<http://userserve-ak.last.fm/serve/500/81169665/Free+Speech+fs+punk.png>

http://ws-stefaniec.blogspot.com/2008_06_01_archive.html

Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela z 1789r.

„Wolność polega na czynieniu tego wszystkiego, co nie szkodzi drugiemu”.

Pierwsza Poprawka do Konstytucji USA (1791 r.)

- Kongres nie może stanowić ustaw wprowadzających religię lub zabraniających swobodnego wykonywania praktyk religijnych; ani ustaw ograniczających wolność słowa lub prasy, albo naruszających prawo do spokojnego odbywania zebrań i wnoszenia do rządu petycji o naprawę krzywd

- Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the Government for a redress of grievances.

THE FIRST AMENDMENT
CONGRESS SHALL MAKE NO LAW RESPECT-
ING AN ESTABLISHMENT OF RELIGION, OR
PROHIBITING THE FREE EXERCISE THEREOF;
OR ABRIDGING THE FREEDOM OF SPEECH, OR
OF THE PRESS; OR THE RIGHT OF THE PEOPLE
PEACEABLY TO ASSEMBLE, AND TO PETITION THE
GOVERNMENT FOR A REDRESS OF GRIEVANCES.
PROTECT THE FIRST AMENDMENT, SUPPORT THE CBLDF

**Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997
r. (obowiązuje od 17 października
1997r.)**

- Preambuła Konstytucji RP w kilku miejscach wspomina o prawach i wolnościach zarówno człowieka, jak i obywatela.
- (...) *pomni gorzkich doświadczeń z czasów, **gdy podstawowe wolności** i prawa człowieka były w naszej Ojczyźnie łamane,*
- *pragnąc na zawsze zagwarantować **prawa obywatelskie**, a działaniu instytucji publicznych zapewnić rzetelność i sprawność,*
- *w poczuciu odpowiedzialności przed Bogiem lub przed własnym sumieniem,*
- *ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej*
- *jako prawa podstawowe dla państwa*
- *oparte **na poszanowaniu wolności** i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu społecznym oraz na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot.*
- *Wszystkich, którzy dla dobra Trzeciej Rzeczypospolitej tę Konstytucję będą stosowali,*
- *wzywamy, aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka,*
- *jego **prawa do wolności** i obowiązku solidarności z innymi,*
- *a poszanowanie tych zasad mieli za niewzruszoną podstawę Rzeczypospolitej Polskiej.*

- W pierwszej kolejności *podstawowe wolności i prawa człowieka* wymienione są w akapicie odwołującym się do okresu Polski Ludowej, kiedy to – jak to ujmuje preambuła – prawa te były łamane.
- W zestawieniu z odwołaniem się do najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej jest to **jasne i niewymagające szczególnej interpretacji odniesienie do podstawowych celów** przyświecających tworzeniu nowej Konstytucji.

- *Explicite* jeden z tych celów zostaje wskazany w następnym akapicie, który wskazuje na konieczność zagwarantowania praw obywatelskich.
- Ponadto warto podkreślić, iż jednym z **podstawowych filarów**, na których wspiera się Konstytucja, jest **wolność**, wymieniona obok takich wartości jak sprawiedliwość, współdziałanie władz, dialog społeczny oraz zasada pomocniczości, umacniająca uprawnienia obywateli i ich wspólnot.

- Wreszcie prawo do wolności pojawia się w ostatnim zdaniu preambuły, które stanowi wezwanie do stosowania Konstytucji właśnie w oparciu o między innymi prawo człowieka do wolności, którego poszanowanie – obok **poszanowania przyrodzonej godności** i obowiązku solidarności – jest niewzruszoną podstawą Rzeczypospolitej Polskiej.

- Widać więc jasno, iż prawa i wolności człowieka i obywatela są niezwykle ważnym elementem ustroju Rzeczypospolitej.
- Powinno to stanowić **drogowskaz dla władzy publicznej** przy rozwiązywaniu jakichkolwiek problemów.

- Już w Rozdziale I zatytułowanym *Rzeczpospolita* można znaleźć artykuł dotyczący szeroko pojętej swobody wypowiedzi.
- Mowa tu o art. 14, który stwierdza, iż *Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu. Warto podkreślić umiejscowienie tej deklaracji w tekście Konstytucji.*

- Fakt, iż znajduje się ona w pierwszym rozdziale daje nam kilka **wskazówek interpretacyjnych**, rodzi pewne ważne konsekwencje i **podkreśla jej wagę**.
- Po pierwsze wolność prasy (i innych środków społecznego przekazu, do których należałoby zaliczyć radio, telewizję, internet) uzyskuje w ten sposób **rangę jednej z podstawowych zasad**, na których opiera się ustrój Rzeczypospolitej Polskiej.

-
- O jej fundamentalnym znaczeniu świadczy fakt, iż wcześniej wymieniona jest jedynie wolność zrzeszania się z ograniczeniami (art. 11 – 13).
 - Dopiero w następnych artykułach Konstytucja wyróżnia tak fundamentalne prawa jak prawo własności, wolność działalności gospodarczej czy wolność wyznania i religii.

- Ten lakoniczny przepis zawiera w sobie **trzy istotne dyspozycje ściśle związane z treścią postanowień konstytucyjnych** zawartych w części rozdziału II, dotyczącej wolności i praw osobistych.

I. Artykuł 14 wprowadza zasadę wolności prasy i innych źródeł społecznego przekazu, bez czego nie mogą one spełniać swego podstawowego zadania.

2. Przyjęcie tej zasady oznacza **zakaz wprowadzania i stosowania cenzury wobec środków społecznego przekazu**, co wyraźnie formułuje art. 54 ust. 2 Konstytucji.

3. Konstytucyjne postanowienia odnoszące się do środków społecznego przekazu są zarazem **gwarancją realizacji obywatelskiego prawa do pozyskiwania i rozpowszechniania informacji**.

- Zasada wyrażona w analizowanym artykule:
 - a) ma **ważne znaczenie dla realizacji zasady zwierzchnictwa Narodu,**
 - b) dla zapewnienia obywatelom **świadomego i czynnego udziału w realizacji władzy państwowej,** czego nie można osiągnąć w warunkach ograniczania prawa do informacji, utrudnień w zdobywaniu wiedzy o stanie państwa, jego problemach, o funkcjonowaniu jego organów i agend rządowych.

-
- Artykuł 14, podobnie jak i inne artykuły zawarte w rozdziale I, zawiera określenie podstawowych zasad ustroju politycznego Rzeczypospolitej.
 - Stąd ujęcie tych postanowień w rozdziale I jest bardzo zwarte, niekiedy wręcz lakoniczne, ale zasady te są następnie rozwijane w treści innych artykułów, zarówno w tych częściach Konstytucji, które zostały poświęcone wolnościom, a także prawom jednostki, jak i w postanowieniach odnoszących się do konstytucyjnych organów państwa (zob. art. 54 i 61 Konstytucji).

- Ponadto Konstytucja w art. 54 ust 2 ustanawia zakaz cenzury. Zgodnie z wskazanym przepisem cenzura *prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej. prewencyjnej.*

- Wobec powyższego można śmiało mówić o tym, iż **wolność prasy stanowi podstawowy element ustrojowy naszego państwa.** Rodzi to konsekwencje nie tylko interpretacyjne dla doktryny, ale i dla każdego podmiotu, który odgrywa jakąkolwiek rolę w procesie uchwalania i stosowania ustawy.

- Tak więc pamiętać o tym musi zarówno ustawodawca, jak i sądy i urzędy stosujące ustawy regulujące materie dotyczące wolności prasy a także Trybunał Konstytucyjny w momencie orzekania o zgodności danej regulacji z porządkiem konstytucyjnym.

- Natomiast wolność słowa zapewnia każdemu art. 54 Konstytucji. Ust. I tego artykułu stanowi on, **iż każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.**
- Jest jeszcze art. **Art. 49.**
- Zapewnia się **wolność** i ochronę tajemnicy **komunikowania się**. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.
- Dopiero art. 54 ... przed nim są tak ważne i istotne wolności jak:

- Użyte w jego treści słowo *pogląd*, zgodnie z przyjętym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego oraz doktrynie stanowiskiem, powinno być **interpretowane jak najszerszej**:
 - a) nie tylko jako **wyrażenie osobistych ocen** co do faktów i zjawisk we wszystkich przejawach życia,
 - b) lecz również jako **prezentowanie opinii**,
 - c) **przypuszczeń**,
 - d) **prognoz**,
 - e) **ferowania ocen w sprawach kontrowersyjnych**,
 - f) **szczególnie informowanie o faktach, tak rzeczywistych, jak i domniemywanych**.

- Nie jest przy tym istotna **forma wyrażanych poglądów**, a więc może to być wypowiedź ustna lub pisemna albo za pomocą obrazu, dźwięku, jak również otwarcie manifestowanej postawy (np. noszenie określonego stroju w określonej sytuacji).
- Art. 54 ust. 1 Konstytucji chroni **wszelkie zgodne z prawem formy ekspresji**, które umożliwiają jednostce uzewnętrznianie i eksponowanie własnego stanowiska.

-
- Znaczenie art. 54 ust. 1 Konstytucji polega zatem na zabezpieczeniu **możliwości prawidłowego rozwoju jednostki w demokratycznym państwie prawa.**
 - Treść tego przepisu obejmuje wszelkie płaszczyzny aktywności, w których dana osoba postanowiła wyrazić swój pogląd.

- Wolność słowa nie może być bowiem podporządkowana wyłącznie uczestnictwu w jednym z możliwych w społeczeństwie dyskursów (np. politycznemu).
- Za powyższym przemawia, wynikająca z poszanowania przyrodzonej godności (art. 30 Konstytucji), **najszersza ochrona autonomii jednostki**, stwarzająca możliwość pełnego rozwoju osobowości w otaczającym ją środowisku kulturowym, cywilizacyjnym

-
- Drugim elementem konstrukcji jest uzasadnienie istnienia jak najszerszej sfery wolności słowa.
 - Przywołuje się w tym miejscu cztery uzasadnienia dla przyznawania wolności słowa ochrony szczególnej i silniejszej w porównaniu z innymi wolnościami oraz prawami.

- Pierwsze z nich to **poszukiwanie prawdy**. Niedopuszczanie do krytyki przyjmowanych w społeczeństwie opinii powoduje, że opinie te są aprobowane bez głębszego zrozumienia, zaś przyjmowane doktryny zamieniają się w martwe dogmaty, które tamują rozwój myśli.
- Dlatego tłumienie wolności słowa jest złem, które pozbawia człowieka sposobności dojścia do prawdy.

-
- Po drugie, wskazuje się na *funkcjonowanie demokratycznego państwa*.
 - Wolność słowa zapewnia obywatelom zdobycie informacji niezbędnych do uczestniczeniu w społecznych debatach i w sprawowaniu demokratycznych rządów.

-
- Ponadto wolność krytyki umożliwia poddanie osób sprawujących władzę kontroli w celu wyeliminowania korupcji oraz arbitralności.
 - Jest to także spoiwo społeczeństwa obywatelskiego, ponieważ sprzyja procesowi identyfikacji interesów przez obywateli oraz ich reprezentantów, a także wspieraniu kształtowania prawidłowych relacji pomiędzy rządzonymi i rządzącymi;

-
- Po trzecie, promocja *tolerancji*. Życie w społeczeństwie, w którym chroniona jest wolność słowa, uczy tolerancji dla różnych opinii oraz zachowań odmiennych od naszych własnych, co jest niezbędne dla normalnego funkcjonowania społeczeństwa pluralistycznego (zwłaszcza wielokulturowych).

- d) wreszcie po czwarte: jako integralnej części pewnych wartości uznawanych za fundamentalne - wolność słowa stanowi m.in. **nieodzowny warunek samorealizacji jednostki**; osiągnięcie przez człowieka szczęścia jest determinowane pełnym rozwinięciem sił jego umysłu, do czego niezbędne jest właśnie komunikowanie się; dostarczanie obywatelom informacji oraz opinii umożliwia im kształtowanie własnych przekonań
- (zob. szerzej A. Wiśniewski, Znaczenie wolności słowa w państwie demokratycznym, "Gdańskie Studia Prawnicze", t. 7 z 2000 r., s. 645-658).

Koniec cz. I